

Boekbesprekingen enz.

Handkenmerken voor het determineren van vogels

Pas geleden heeft het Vogeltrekstation zijn Nederlandse medewerkers van een groen klappertje met handkenmerken voorzien waarin een 52-tal bladzijden met perforatie zijn opgeborgen. Het ligt in de bedoeling geregeld aanvullingen in de vorm van nieuwe of gecorrigeerde gegevens te doen uitgeven. In het buitenland hadden de ringers reeds veel eerder de beschikking over boekjes waarmee gevangen vogels kunnen worden gedetermineerd.

Het is namelijk een bekend staand feit dat het determineren van vogels in de hand vaak meer moeilijkheden oplevert, dan wanneer men een vogel in het veld waarneemt. Het onderscheiden van de kleine karekiet en de bosrietzanger is hier een goed voorbeeld van.

De inhoud bestaat uit: inleiding door de samenstellers, topografie van een vogel, meten en wegen, schedelverbening, tabellen voor het determineren van soorten en 20 overzichten voor het bepalen van leeftijd en geslacht van 19 verschillende soorten. Van wie de illustraties zijn wordt niet vermeld.

Natuurlijk is het Vogeltrekstation de eerste die er belang bij heeft dat de determinatie van de vogels, die geringd losgelaten worden, juist en volledig is. Voor de medewerkers, waarvan toch al veel geldelijke offers worden gevraagd, zijn deze handkenmerken een welkome aanvulling bij de door hen zelf aan te schaffen determineerwerken. Een team van bijzonder goed geïnformeerde ringers met een zeer goede vogelkennis is een eerste vereiste. Met dit klappertje hoopt men een stap verder in deze richting te komen. Afzonderlijk worden moeilijke groepen in tabellen ondergebracht t.w. „zangertjes”, „kleine lijsterachtigen” en „vliegenvangers, gorzen, piepers, leeuweriken, lijsters, roofvogels en pleviers, ruiters en strandlopers.

De tijd is nog te kort geweest om deze tabellen te beproeven maar toch vraag ik mij af hoe men in dezelfde tabel twee-

maal op de grote karekiet en baardgrasmus kan uitkomen. De onderscheiding van de kleine karekiet en bosrietzanger wordt als niet betrouwbaar aangegeven, zodat men hieruit zou moeten concluderen dat alle opgaven van geringde kleine karekieten en de veel minder geringde bosrietzangers onbetrouwbaar zouden moeten zijn. Het Vogeltrekstation zou in deze gevallen aan moeten geven of de gevangen vogels ongeringd losgelaten zouden moeten worden, hetgeen in mindere mate ook geldt voor de bonte- en de withalsvliegenvanger.

De samenstellers van de tabellen hinken m.i. op twee gedachten: enerzijds dat een tabel zo volledig mogelijk moet zijn, anderzijds dat de ringer toch een zekere vogelkennis moet bezitten om met deze tabellen om te kunnen gaan. Daarom komt het mij voor dat geen enkele goede ringer de lijstertabel zal doorworstelen om uiteindelijk tot kramsvogel, grote lijster, zanglijster, koperwiek, beflijster of merel te komen. En zo vergaat het mij ook met vele andere vogelsoorten die de ringer zal moeten kennen, vóórdat hij zich met het ringen van vogels zal kunnen bezig houden.

Door met deze Handkenmerken te werken zullen onvolkomenheden eruit komen en daarom zullen nog heel wat verbeterde bladzijden moeten worden uitgegeven voordat de tabellen volkomen bruikbaar zijn. Het ontbreken van genummerde bladzijden zal later bij omwisselen van verbeterde pagina's ongetwijfeld moeilijkheden opleveren. Zelfs zou op elke verbeterde pagina de datum van uitgave moeten worden aangegeven om vergissingen te voorkomen, maar de samenstellers zien er meer voordeel in dat de volgorde door iedereen naar eigen goeddunken kan worden ingedeeld.

Dit losbladige systeem heeft ook de mogelijkheid geschapen er blanco blaadjes met eigen aantekeningen tussen te kunnen voegen. Overigens zal de ringer sneller naar de overzichten voor het bepalen van leeftijd en geslacht grijpen dan naar de tabellen, die men voor bijzonder moeilijke gevallen zou moeten bewaren. De perforaties zouden m.i. ook wat verder van de rand moeten komen om snel uitscheuren te voorkomen.

Deze uitgave is een eerste stap naar een

daadwerkelijke hulp aan de Nederlandse ringer bij het determineren van de door hem te ringen vogels. Dat dit klappertje onze Nederlandse ringers zeer heeft verheugd kan een ieder zich indenken. En het is dan ook te hopen dat gebruikers hun ervaringen met deze handkenmerken aan de samenstellers zullen mededelen. Deze Handkenmerken zijn voor buitenschaanders verkrijgbaar door storting van f 10,— op giro nr. 1027861 t.n.v. het Vogeltrekstation te Arnhem, met vermelding op de girostrook „Handkenmerken”. Of de besteller ook voorlopig wordt voorzien van de in de loop der tijd te verschijnen aanvullingen en verbeteringen is mij niet duidelijk geworden.

J.T.

Vogelfang und Vogelberingung

Onder deze titel zijn al weer drie deeltjes verschenen, terwijl deeltje 1 inmiddels een herdruk beleefde. Met het verschijnen van deze boekjes heeft Hans Bub van de Vogelwarte Helgoland aan iedere ringer een enorme dienst bewezen. Sinds het verschijnen van „A History of Fowling” van H(ugh) A(lexander) Macpherson in 1897 is er nauwelijks iets verschenen waarin de ringer, die zich wilde specialiseren in de vangst van een bepaalde soort, zijn licht kon opsteken. In het eerste deel worden eerst wat algemeenheden behandeld, zoals lokvogels en lokmiddelen, de behandeling van de gevangen vogels en de verzorging van de lokvogels, de determinatie, het bepalen van het geslacht, het wegen en meten enz. Daarna wordt vrij uitvoerig ingegaan op de vangkooien; het hele gebied tussen de zee en de steltloperfuik is beschreven en afgebeeld met veel aanwijzingen van gebruikers die met de behandelde kooien ervaringen opdeden.

Hoewel, dat staat vast, sedert het gebruik van het „mistnet” er een geweldige toename van het aantal geringde vogels is te zien, is het belang van deze vaak eenvoudige vangkooien toch niet te onderschatten. De frater-campagne, zoals die enige jaren geleden op initiatief van Hans Bub in ons land werd ge-

houden, heeft het nut van dergelijke, op een bepaalde vogelsoort afgestemde, vangmiddelen duidelijk bewezen.

Deel twee behandelt de „Helgoland-fuiken”, het invliegnet, de klepkooien en de bal-chatri of shikra vangkooien. Veel toepassingen en opstellingen van de hangnetten (rechttopstaande netten) zowel van het Europese type (schakelnetten) als van het Japanse type (mistnet) worden gegeven. Deze laatste genoemde netten zijn niet een uitvinding van recente tijd; in het land van oorsprong zijn deze netten in zijden uitvoering reeds zeker 300 jaar in gebruik. Van veel belang is ook de samenvatting welke Bub geeft van de ervaringen met de bal-chatri.

In het derde deel worden o.m. behandeld: de diverse beugelnetjes, de combinatie legnet/lichtbak, de vangst op slaapplaatsen, het paalnetje en de vangst van vogels op het nest.

Het vierde deel (tevens het laatste deel) dat in voorbereiding is, zal de vinkenbaan in het algemeen behandelen en de slagnetten, raket- en kanonnetten in het bijzonder. Zonder op dit 4e deel vooruit te willen lopen, hoop ik dat Bub er in zal slagen hierin ook de typen tent- en haagnet op te nemen, omdat deze voor het vangen van „moeilijk te vangen soorten” op de vinkenbaan van zoveel belang zijn.

Er zijn natuurlijk nog wel opmerkingen te maken: In deel 1 gaat Bub uitvoerig in op het gebruik van lokvogels, vermeldt de dummies en de lokuil, maar gaat voorbij aan de leeuwerikenspiegel en behandelt nauwelijks de lokfluiten. Dit laatste is gelukkig in de 2e druk verbeterd, maar het ware te wensen dat de ervaringen met de bandrecorder (waar zulke geweldige resultaten mee te verkrijgen zijn) in een toekomstige herdruk wat meer aandacht krijgen.

Ook het hoofdstuk „beklimmen van bomen” is meer geschikt voor de genie of de padvinderij, dan voor de ringer. Al dergelijke toestanden zijn als regel niet „haalbaar” bij de doorsnee bosbeheerder en de methode pijl en boog, hulpijn, touw met knopen is efficiënter en minder gevaarlijk.

In het tweede deel miste ik het steekgaren voor de vangst van kwartel, pa-

het interessant zijn om te vermelden dat de op p. 29 e.v. beschreven vangtoestand voor valken ontleend is aan de tobbebaan welke Adriaan Mollen te Valkenswaard had, terwijl het „ere wie ere toekomt” de moeite waard zou zijn om bij de druppelbak op p. 70 te vermelden dat deze is ontsproten aan het brein van de nestor van de Nederlandse vinkers Dirk Hoos.

Als men echter deze kleine onvolkomenheden op de koop toe wil nemen, krijgt men voor betrekkelijk weinig geld de beschikking over een zeer goed gedocumenteerd en rijkelijk geïllustreerd werk met een voortreffelijke literatuurlijst, waar eigenlijk geen enkele ringer buiten kan.

- *H. F. Arentsen, De Boeelaan 545, Amsterdam*

Hans Bub: Vogelfang und Vogelberingung. Teil I. Neue Brehm-Bücherei nr. 359, 114 blz. met 85 afb., 2e verb. druk, 1967. Prijs DM 5,80; dezelfde: Vogelfang und Vogelberingung. Teil II. N.B.-B. nr. 377, 122 blz. met 115 afb., 1967. Prijs DM 7,80; dezelfde: Vogelfang und Vogelberingung. Teil III. N.B.-B. nr. 389, 116 blz. met 68 afb., 1968. Prijs DM 7,80.

Voederfrequentie van mezen

Al twee jaar lang verzamel ik gegevens over de voederfrequentie van mezen door deze electronisch te meten, waarbij ik zowel met een totaal-teller werk, als met een papierrol, die de tijdstippen nauwkeurig vastlegt. Graag zal ik vernemen, of er anderen zijn die zich hiermee bezig houden en bereid zijn gegevens uit te wisselen.

- *J. B. M. Lemmens, Pastoor v. Kanstraat 3, Limbricht*

trij, fazant en uitermate geschikt voor de rallen. Terwijl volslagen onbenullige zaken, zoals het gordijnnet p. 67, het Russische „zeltnetz” p. 37 (precies hetzelfde als het Glockengarn uit deel 1), de Gewebefalle p. 106 en het Tunesische beugelnetje p. 107 een veel te grote aandacht krijgen. De vangst in Italië, zoals die al vele honderden jaren in roccoli, bressiana's e.d. wordt beoefend, bevat veel elementen waarvan de ringer nuttig gebruik zou kunnen maken. In de beschrijving ervan op pp. 52-53 miste ik o.a. de „spauracchi” waarmee de vogels in de netten worden gejaagd, terwijl de aan O. de Beaux ontleende afbeelding een verkeerd beeld geeft. De man die echter het naadje van de kous hierover wil weten, leze het boekje van Luigi Ghidini „Il libro dell'uccellatore” dat onlangs bij Olimpia verscheen.

Bij een eventuele herdruk van deel 3 zou